

**Рівненський державний
гуманітарний університет**

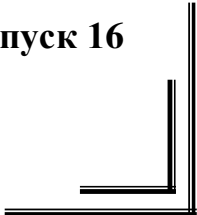

**Актуальні питання
психологічної науки**

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 16

Рівне - 2022

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Рівне: РДГУ, 2022. Вип. 16. 120 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Ставицька О.Г. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 26 травня 2022 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

фізичного і психічного здоров'я людини в умовах реальної та потенційної біологічної або воєнної загрози.

Список використаних джерел:

1. Биологи: Биографический справочник / Отв. Ред. Ф.Н. Серков. Киев : Наукова думка, 1984. 816 с.
2. Боечко Ф.Ф., Боечко Л.О. Основні біохімічні поняття, визначення і терміни. Київ : Вища школа, 1993. 528 с., іл.
3. Гринберг Джеррольд. Управление стрессом / Перевод с английского. Седьмое издание. Санкт-Петербург : Питер, 2004. 496 с., ил. (Серия «Мастера психологии»).
4. Селье Ганс. Стресс без дистресса / Перевод с английского. Москва : Прогресс, 1982. 126 с.

**ЦІННІСНІ ПРІОРИТЕТИ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У
ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Рудюк Олег, кандидат психологічних наук, доцент, РДГУ

Трансформація якісної структури освітнього процесу у вищій школі формує запит на результативну освітню парадигму, успішна реалізація якої забезпечуватиметься передусім готовністю усіх його учасників до свідомого і критичного вибору ціннісних пріоритетів власної освітньої діяльності. Результативність такого вибору багато в чому визначається характером відповідності індивідуальних ціннісних пріоритетів або ступенем ціннісної конгруентності учасників освітнього процесу у вищій школі – викладачів і здобувачів вищої освіти. Зважаючи на те, що на сьогодні маловідомим фактом є дані вивчення особливостей ціннісної структури викладачів і студентів, які взаємодіють в освітньо-культурному просторі вищої школи в нових соціально-економічних умовах розвитку, актуальним аспектом дослідження є вивчення структури їх індивідуальних ціннісних пріоритетів.

Аксіологічний вимір освітньої діяльності та особливості ціннісної структури учасників освітнього процесу вже давно є предметом науково-психологічних досліджень [Bardi, 2003; Семків, 2010; Трухан, 2010; Kluckhohn, 2000; Mariański, 1990; Schwartz, 2003; Strodtbeck, 2000]. Виявлення індивідуальних ціннісних пріоритетів викладачів і студентів, їх співставлення і встановлення як ціннісної «близькості», так і певних відмінностей, стали ключовими питаннями у теоретичних та емпіричних розвідках багатьох психологів [Burgess, 2001; Harris, 2001; Lehmann, 2001; Melech, 2001; Schwartz, 2001]. З огляду на це, узагальнення результатів вже

проведених теоретико-емпіричних досліджень та осмислення власного досвіду вивчення означених проблемних аспектів дозволило виокремити дослідницький підхід, найбільш продуктивний в річці розробки актуальної для нас проблеми. Йдеться, насамперед, про концептуальний підхід Ш. Шварца (Schwartz) – автора методики для вивчення цінностей особистості (Schwartz Value Survey). Зокрема, в аспекті вивчення змістового характеру і якісної структури системи індивідуальних ціннісних пріоритетів суб'єктів освітнього процесу у вищій школі представляє цінність розроблена ним теорія динамічних відношень між базовими ціннісними типами, в якій описується концептуальна організація системи цінностей особистості [3].

Мета дослідження полягає у вивченні структури індивідуальних ціннісних пріоритетів суб'єктів освітнього процесу у вищій школі.

З метою вивчення індивідуальних ціннісних пріоритетів суб'єктів освітнього процесу у вищій школі було використано методику Ш. Шварца [3, 2004]. Зі списку із описом людини, який відповідає тому чи іншому із 10 типів цінностей, досліджуваному пропонувалося оцінити, в якій мірі описана в методиці людина схожа чи не схожа на нього. В даному випадку було використано шкалу із 5 позицій: від «дуже схожа на мене» до «зовсім не схожа на мене». В якості показників індивідуальних ціннісних пріоритетів викладачів та здобувачів вищої освіти використано наступні типи цінностей: конформність (conformity), традиції (tradition), доброта (benevolence), універсалізм (universalism), самостійність (self-direction), стимуляція (stimulation), гедонізм (hedonism), досягнення (achievement), влада (power), безпека (security).

Репрезентативна вибірка у кількості 119 осіб була сформована методом рандомізованого відбору з числа викладачів (n=63) та здобувачів вищої освіти (n=56) Рівненського державного гуманітарного університету. Реалізація комплексу дослідницьких заходів передбачала диференціацію дослідницького контингенту на основі параметрів статевої (серед викладачів закладу вищої освіти – 37 осіб жіночої і 26 осіб чоловічої статі; серед здобувачів вищої освіти – 29 осіб жіночої і 27 осіб чоловічої статі) і фахової (здобувачі вищої освіти за спеціальностями: гуманітарними – 20 осіб, економічними – 19 осіб, технічними 17 осіб; викладачі факультетів: психолого-природничого – 24 особи, фізико-технологічного – 18 осіб, педагогічного – 21 особа) приналежності.

В ході дослідження перевірялась гіпотеза про те, що індивідуальні ціннісні пріоритети особистості мають специфічну структурну організацію, яка детермінується комплексом інтегральних ціннісних диспозицій, латентний характер яких не дозволяє експлікувати їх за допомогою

традиційних стандартизованих психодіагностичних засобів. З цією метою було використано метод факторного аналізу (Factor Analysis).

Факторизація показників індивідуальних ціннісних пріоритетів учасників освітнього процесу у вищій школі, виміряних за допомогою методики Ш. Шварца, дозволила отримати факторну модель ціннісної структури їх особистості. Зміст факторної моделі ціннісної структури суб'єктів освітнього процесу у вищій школі визначають три інтегральні особистісні фактори. З найбільшою факторною вагою до першого фактору (пояснює 29,4% дисперсії ознак), увійшли наступні змінні: «універсалізм» (0,892), «доброта» (0,847), «влада» (-0,779). Категоризація даного фактора дозволяє ідентифікувати його сутнісну основу, зміст якої визначає ціннісна настанова особистості на реалізацію мотиваційних цілей універсалізму, на забезпечення благополуччя усіх людей незалежно від їх соціальної приналежності, на прояв доброзичливого ставлення до людей незалежно від життєвих обставин і ситуацій без прагнення контролю або домінування над ними. Змістовно узагальнюючи означені змінні інтерпретуємо даний фактор як «*ціннісну диспозицію трансцендентності*».

До другого фактора, який пояснює 25,7% дисперсії ознак, увійшли змінні: «досягнення» (0,856), «самотійність» (0,824), «стимуляція» (0,769), «гедонізм» (-0,735). Змістовне узагальнення характеру змінних, що увійшли в структуру даного фактора, дозволяє виділити спільну для них особливість – всі вони, в тій чи іншій мірі, визначають ціннісну настанову на особистий успіх і досягнення через прояв компетентності у відповідності із соціальними стандартами. З урахуванням цього, інтерпретуємо його як фактор «*ціннісної диспозиції досягнення*».

Зміст і структуру третього фактора, який пояснює 18,7% дисперсії ознак, визначили наступні змінні: «традиція» (0,778), «конформність» (0,736), «безпека» (0,692). Якщо змістовно узагальнити їх характер, то стає очевидним, – визначений ціннісний симптомокомплекс відображає особистісну настанову досліджуваних на прийняття і відтворення звичаїв, ідей та норм поведінки, прийнятих в соціумі; характеризується прагненням до уникання дій, що не відповідають соціальним очікуванням; проявляється у культивуванні примату колективної та індивідуальної безпеки. З урахуванням узагальнень, здійснених в ході змістової інтерпретації змінних, що увійшли в структуру даного фактора, інтерпретуємо його як «*ціннісну диспозицію консерватизму*».

За результатами проведеного дослідження стало можливим стверджувати, що система індивідуальних ціннісних пріоритетів суб'єктів освітнього процесу у вищій школі – викладачів і здобувачів вищої освіти, має специфічну структурну організацію, яка детермінується комплексом

інтегральних ціннісних диспозицій (факторів). Результати нашого дослідження в цілому підтвердили структуру базових ціннісних типів Ш. Шварца. Виходячи з цього, можна припустити, що ціннісна структура особистості, визначена і описана Ш. Шварцом в рамках теорії динамічних відношень між ціннісними типами, виражає і підтверджує універсальний характер ціннісної структури особистості незалежно від її культурної і соціальної приналежності, що опосередковано знайшло своє підтвердження в результатах нашого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Bardi, A., & Schwartz, S.H.. Values and behavior: Strength and structure of relations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2003, 29, 1207-1220. <https://doi.org/10.1177/0146167203254602>
2. Карандашев, В.Н. Методика Шварца для изучения ценностей личности: концепция и методическое руководство, Санкт-Петербург, 2004.
3. Семків, І. І. Індивідуальні цінності як психологічні механізми формування соціального капіталу *Проблеми сучасної психології*, 2010, 10, 699-705.
4. Трухан, О.В. Психологічний аналіз життєвих цінностей студентів різних професійних напрямків *Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України*, 2010, 7, 713-726.
5. Schwartz, S.H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., and Harris, M. Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement, *Journal of Cross Cultural Psychology*, 2001, 32, 519-542. <http://dx.doi.org/10.1177/0022022101032005001>

ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВОГО ФОКУСОВАНОГО ІНТЕРВ'Ю ПРИ ПІДГОТОВЦІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

**Савуляк Вікторія, старший викладач, РДГУ
Камінський Андрій, здобувач ОС «бакалавр», 4 курс, РДГУ
Чичук Юлія, здобувач ОС «бакалавр», 4 курс, РДГУ**

Опитування громадської думки з найрізноманітніших питань давно стали звичними реаліями нашого повсякденного життя. Значною мірою результати таких наукових – і не тільки – досліджень

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Психосоціальна допомога в умовах кризи	4
Бабак К. Роль прив'язаності у сприйманні романтичних взаємин чоловіками та жінками.....	6
Главінська О. Особливості психологічного супроводу призovníків строкової служби.....	8
Романюк В. Механізм боротьби або втечі як модель поведінки: психофізіологічні та клінічні аспекти.....	9
Рудюк О. Ціннісні пріоритети суб'єктів освітнього процесу у вищій школі.....	13
Савуляк В., Камінський А., Чичук Ю. Використання групового фокусованого інтерв'ю при підготовці соціальних проєктів для внутрішньо переміщених осіб.....	16
Савуляк В., Курята Н., Бабак А. Порівняльний аналіз ефективності кількісних і якісних методів соціально-психологічних досліджень	20
Андрійчук М. Особистісно-професійне самовизначення у ранній юності	25
Апостол М. Основні напрямки вивчення самореалізації особистості у психологічній науці.....	27
Бабак А. Психологічні чинники виникнення інтернет-адикції в підлітковому віці	30
Байдак В. Волонтерська діяльність студентської молоді	33
Балаушко О. Психологічні особливості виникнення шкільної дезаптації у дітей молодшого шкільного віку.....	34
Вінярська М. Особистісне самовизначення студентів у освітньому процесі.....	36
Воробей О. Психологічні особливості дітей підліткового віку та їх урахування в педагогічному процесі	39
Гамчук М. Психокорекційна робота з батьками, які виховують дітей з особливими потребами.....	42
Грицюк К. Психологічні особливості подолання тривожності студентів-психологів в умовах війни	43
Гурінчук Д. Професійне самовизначення: теоретичний аналіз.....	46
Гуцало Д. Психологічні особливості соціально-психологічної адаптації вимушено переселених осіб	48
Дереженко С. Психокорекція соціально-психологічного клімату в групі підлітків.....	51
Зайчук О. Військові дії як чинник міжособистісного конфлікту в	

підлітковому віці	53
Касянчик Л. Емпіричне дослідження психологічних чинників девіантної поведінки дітей підліткового віку	56
Кобець Д. Проблема креативності в психологічній науці	58
Козенюк М. Співвідношення емоційного інтелекту та комунікативної компетентності студентської молоді	60
Козенюк М. Теоретичний аналіз проблеми комунікативної компетентності студентської молоді	64
Конончук А. Психологічні особливості розвитку юнацького віку	66
Крук Я. Психологічні чинники підвищеної агресивності у дітей молодшого шкільного віку	69
Куришко А. Психологічні чинники подолання інтернет-залежності у підлітків	71
Курята Н. Дослідження життєстійкості як умови професійного зростання студента психолога	73
Левандовська А. Психологічні дослідження емоційного інтелекту у сучасній науці	75
Микитюк В. Психологічні особливості прояву агресивної поведінки у підлітковому віці	78
Мельникович І. Психологічні особливості прояву тривожності у підлітковому віці	80
Мовчко О. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на виникнення депресивних станів	83
Осіпчук А. Особливості формування гендерної ідентичності особистості у підлітковому віці	85
Парчук Т. Емоційний інтелект як чинник саморегуляції студентської молоді	88
Подерня Н. Психологічні чинники успішної адаптації особистості у соціальному середовищі	93
Пшенична Л. Емпатія як чинник розвитку міжособистісних відносин	95
Радчук О. Вплив емоційного інтелекту на розвиток міжособистісних стосунків сучасної молоді	98
Романюк О. Психологічні особливості впливу емпатії на розвиток комунікативної компетентності студентів	100
Сова Я. Психологічні проблеми вимушених трудових мігрантів	102
Хома О. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці	105
Хомюк І. Психологія конфлікту у сучасній науці	108
Цицора Д. Експериментальне дослідження проявів булінгу в освітньому середовищі	111

Цицюра О. Самоактуалізація майбутніх психологів у процесі професійної підготовки	114
Шуріна В. Психологічна корекція комунікативних навичок студентів	116
Зміст	118

Електронне видання

Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства

Випуск 16

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Формат 60x80/16. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 5,9.
